

muncă ale personalului medical din chirurgia de urgență. Cercetările noastre reprezintă un început de studiu al factorilor de risc profesional și al condițiilor de muncă ale lucrătorilor medicali din asistența medicală de urgență, ramură care trebuie studiată din considirante fiziologo-igienice.

Bibliografie selectivă

1. Р.М. Баевский, *Прогнозирование состояний на грани нормы и патологии*, М.: Медицина, 1979, 295 p.
2. *Гигиенические критерии оценки и классификации условий труда по показателям вредности и опасности факторов производственной среды, тяжести и напряженности трудового процесса: Руководство Р2.2.755-99*, М.: Минздрав России, 1999.
3. С. К. Горшков, З. М. Золина, Ю. В. Мойкин, *Методы исследования в физиологии труда*, М.: Медицина, 1974, 311 p.
4. А.И. Киколов, *Умственный труд и эмоции*, М.: Медицина, 1978, 366 p.
5. Л.Н. Мармышева, *Влияние шумов средних уровней на организм человека-оператора при машинной обработке информации*, Автореф. дис. канд. мед. наук, М., 1979, 23 p.
6. В.П. Соловьева, *Умственное и нервно-эмоциональное напряжение при различных видах трудовой деятельности (производственные и лабораторные исследования)*, Автореф. дис. д-ра мед. наук, М., 1972, 42 p.
7. И.В. Поляков, Н.С. Соколова, *Практическое пособие по медицинской статистике*, Л.: Медицина, 1975, 152 p.
8. К.Г. Фриндланд, *Гигиена женского труда*, Л.: Медицина, 1975, 208 p.
9. А.П. Шицкова, С.И. Горшков, *Общая концепция биологического действия факторов производственной и окружающей среды*, в кн. „Воздействие факторов внешней среды на отдельные системы организма”, М., 1978, p.4-25.

Rezumat

În baza cercetărilor științifice au fost apreciate condițiile de muncă, factorii de risc profesional al medicilor și asistentelor medicale de profil chirurgical din asistența medicală de urgență, morbiditatea cu incapacitatea temporară de muncă, cronică și profesională. S-a determinat gradul de încordare în procesul de muncă.

Summary

As a result of scientific researches working conditions, professional risk factors of doctors and medical sisters of a surgical structure of service of the first help, their disease with time disability and chronic have been certain. The degree of intensity of their work is certain.

MORBIDITATEA PROFESIONALĂ A LUCRĂTORILOR MEDICALI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Vladimir Bebîh, dr. în medicină, cercet.șt.super., **Vasile Iachim**, dr. în medicină, conf.univ., **Victor Băbălău**, medic Igiena muncii, **Albina Bulmaga**, medic internist, Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă, Centrul Național Științifico-Practic Medicină de Urgență

Personalul medical pe parcursul activității sale este expus acțiunii multiplilor factori nocivi și nefavorabili, care pot afecta starea fiziologică a organismului și sănătatea. Contactul permanent cu persoane bolnave, responsabilitatea de sănătatea și viața pacientului, servicii de noapte și de 24 ore, încordări intelectuale și psihoemoționale, necesitatea de a lua hotărâri urgente și alte situații stresante caracterizează munca medicului ca neuroemoțional încordată. Au loc încordări fizice cu eforturi musculare dinamice și statice, se impun poze de lucru forțate cu înclinări ale corpului și poziții incomode.

Mediul ocupațional, favorizat de specificul activității și condițiile în care se desfășoară munca lucrătorilor medicali, se caracterizează și prin acțiunea combinată a factorilor fizici, chimici, biologici.

Materiale și metode. Pentru aprecierea morbidității profesionale a lucrătorilor medicali din Republica Moldova au fost folosite datele statistice (Forma 152/E) referitor la maladiile (otrăvirile) profesionale, înregistrate în anii 1991-2003 (materialele Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă). Pentru obținerea datelor și efectuarea studiului au fost utilizate metode de extragere a informației, matematico-statistice, de analiză [1].

Rezultate și discuții. Analiza morbidității profesionale a lucrătorilor medicali într-o perioadă de 13 ani a demonstrat că incidență constituie 1,84 cazuri la 10 mii de persoane din domeniul ocrotirii sănătății, media pe țară fiind de 0,4. Diagnoza de boală profesională pentru perioada respectivă a fost confirmată la 125 de persoane, ceea ce constituie 18,4% din numărul total de bolnavi (680) cu maladii profesionale, înregistrați în republică.

Cele mai frecvente maladii profesionale printre lucrătorii medicali sunt: tuberculoza – 46,4% (inclusiv tuberculoza aparatului respirator – 40,8%), alerggia medicamentoasă - 24,0%, hepatitele – 18,4% (inclusiv hepatitele virale – 17,6%). Aceste trei forme nozologice au alcătuit 88,8% din numărul total de boli profesionale. Majoritatea bolnavilor cu hepatite virale au fost din secțiile ginecologie, boli interne și chirurgie, respectiv 27,3%, 18,2% și 9,1% din numărul total de bolnavi (22) înregistrați cu această maladie.

Factorii ce au determinat declanșarea maladiilor profesionale au fost: agenții biologici, care au provocat îmbolnăviri la 64,0% din numărul total de afectați, preparatele medicamentoase – 23,2% (inclusiv antibioticele – 4,8%), substanțele chimice toxice – 10,4%, agenții fizici – 2,4%.

Maladiile profesionale s-au depistat în urma adresării pacienților în 74,4% de cazuri, formele cronice au constituit 97,0%, pierderea capacității de muncă s-a stabilit la 64,0% din numărul total de afectați. Majoritatea bolnavilor cu maladii profesionale au fost femei - 83,2%.

Cota bolilor profesionale a fost mai mare la personalul medical mediu - 74,4%, inclusiv: tuberculoza aparatului respirator și a altor organe - 36,8%, hepatitele virale - 10,4%, alerggia medicamentoasă - 18,4% din numărul total (125) de bolnavi. La medici tuberculoza a constituit 8,0%, hepatitele virale și alerggia medicamentoasă câte 7,2%.

Un număr mai mare de îmbolnăviri de tuberculoză și hepatite virale a fost înregistrat la personalul medical mediu cu vechimea în muncă până la 5 ani, respectiv, 28,3% și 23,1%; 5-9 ani - 26,1% (tuberculoza); 10-14 ani - 23,1% (hepatitele virale) din numărul total de bolnavi pentru fiecare nozologie. Alergia medicamentoasă a fost depistată mai frecvent la personalul cu vechimea în muncă de 15 și mai mulți ani - 82,6%. Tuberculoza și alerggia medicamentoasă ca maladii profesionale au fost depistate prioritar la medicii cu vechimea în muncă de 20 și mai mulți ani, respectiv, 70,0% și 66,7% din numărul total de bolnavi pentru fiecare nozologie, hepatitele virale - vechimea în muncă de 15 și mai mulți ani - 77,8%.

Majoritatea cazurilor de boală profesională la personalul medical mediu s-a înregistrat la vârsta de 30-39 de ani cu vechimea în muncă de 10-14 ani - 11,8% și la vârsta de 40-49 de ani cu vechimea în muncă peste 20 de ani - 19,4% din numărul total de bolnavi din această grupă profesională. La medici majoritatea bolilor profesionale s-au semnalat la vârsta de 40-59 de ani cu vechimea în muncă de peste 20 de ani – 46,9%.

Mai mulți bolnavi cu maladii profesionale au fost din instituțiile curative municipale și republicane, în medie - 43,2% din numărul total de afectați (125). Din numărul total de bolnavi (54) din aceste instituții de tuberculoză erau bolnavi 59,3%, alerggia medicamentoasă a fost depistată mai mult la personalul medical, care lucrează în instituțiile medicale din sectorul primar - 42,9%, hepatitele virale la personalul din instituțiile medicale din centrele raionale - 20,9% din numărul total de bolnavi (corespunzător - 28 și 43 de bolnavi din instituțiile respective).

Rezultatele cercetărilor au demonstrat că împrejurările și condițiile apariției patologiilor profesionale la lucrătorii medicali au fost determinate de nerespectarea normelor de securitate a muncii și de igienă personală, regimului sanitar-antiepideemic, de încălcarea normelor de protecție și organizare a muncii, asigurarea insuficientă a lucrătorilor medicali cu încăperi social-sanitare și cu mijloace individuale de protecție.

Concluzii și recomandări

Analiza morbidității profesionale a lucrătorilor medicali demonstrează că indicii acestor maladii la salariații din ramura ocrotirii sănătății sunt mai înalți ca la alte categorii de angajați.

Factorii principali care au favorizat apariția maladiilor profesionale au fost agenții biologici și preparatele medicamentoase. Cele mai frecvente maladii profesionale provocate de agenții biologici sunt tuberculoza și hepatitele virale, ultimele fiind înregistrate mai mult la lucrătorii medicali care contactează cu sânge și cu alte biosubstrate contaminate.

Printre afectați cu maladii profesionale prevalează personalul medical mediu cu vechimea în muncă și vârsta mai mici decât la medici, însă toți bolnavii au vârsta aptă de muncă, ceea ce are o mare importanță psihologică pentru personal și pentru economia națională. Printre lucrătorii medicali cu maladii profesionale mai mulți sunt femeii. Majoritatea bolnavilor afectați de tuberculoză sunt din instituțiile medico-sanitare publice municipale și republicane. La lucrătorii medicali din sectorul primar s-a înregistrat mai mult alergii medicamentoase, din centrele raionale - hepatitele virale. Cauzele, posibil, sunt modul de activitate, atârănarea neglijentă față de sănătatea proprie, nivelul redus de cunoștințe privind securitatea și igiena muncii.

Majoritatea maladiilor profesionale au fost depistate în urma adresării pacienților, dar nu la examenele medicale periodice. Aceasta demonstrează faptul că la examenele medicale periodice ale lucrătorilor medicali nu se respectă cerințele ordinelor și actelor normative în vigoare. O altă cauză este deficitul de specialiști în domeniul patologiilor profesionale.

Analiza împrejurărilor și condițiilor apariției maladiilor profesionale la personalul medical a demonstrat că majoritatea au fost determinate de nerespectarea normelor de securitate și de igienă a muncii, de încălcarea normelor de protecție a muncii, a regimului sanitaro-antiepideemic, de asigurarea insuficientă cu mijloace individuale de protecție și cu încăperi social-sanitare, ceea ce mărturisește despre atitudinea superficială a conducătorilor instituțiilor medicale față de cerințele respectării de către personal a securității și igienei muncii.

Cercetările efectuate au permis a elabora și recomanda conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice (IMSP) unele măsuri de profilaxie a maladiilor profesionale ale lucrătorilor medicali:

- organizarea examenelor medicale obligatorii la angajare și periodice ale personalului medical în conformitate cu prevederile ordinelor Ministerului Sănătății nr. 132 din 17.06.96 și nr. 255 din 15.11.96; comisia medicală trebuie să aplice măsuri eficiente pentru depistarea precoce a bolilor profesionale;

- la examenele medicale periodice ale lucrătorilor medicali, în mod obligatoriu de efectuat investigații de laborator ale sângelui la marcherii hepatitelor virale B, C, la HIV/SIDA și testele la tuberculoză; la personalul cu factorii de risc profesional astfel de investigații se recomandă de efectuat după fiecare șase luni de activitate;

- de organizat în IMSP instruirea conducătorilor și personalului subdiviziunilor medicale, în ceea ce privește securitatea și igiena muncii, respectarea cerințelor sanitaro-igienice și antiepidemice;

- de asigurat personalul medical cu mijloace individuale de protecție și cu echipament sanitar, cu încăperi social-sanitare, amenajate în conformitate cu obligațiunile funcționale și cerințele normativelor sanitaro-epidemiologice în vigoare.

Medicilor igienisti și epidemiologi din CMP și IMSP se recomandă:

- a intensifica supravegherea sanitaro-epidemiologică a IMSP de toate nivelurile în scopurile profilaxiei bolilor profesionale;

- în colaborare cu conducătorii IMSP a determina factorii de risc profesional la locurile de muncă prin crearea ulterioară a condițiilor inofensive de muncă și odihnă conform specificului activității;

- a participa la organizarea examenelor medicale periodice ale lucrătorilor medicali, la evaluarea rezultatelor finale pentru aprecierea contingentului de risc, modului de reangajare, reabilitare a personalului medical cu maladii cronice și profesionale.

În contextul profilaxiei morbidității profesionale a lucrătorilor medicali o importanță majoră are instruirea viitorilor medici și a specialiștilor cu studii medii, pentru ce este necesar:

- a prevedea în programele de instruire universitară și postuniversitară a medicilor și personalului medical cu studii medii tematici privind factorii de risc profesional, securitatea și igiena muncii lucrătorilor medicali, profilaxia bolilor profesionale;

- a organiza seminare cu medicii și personalul medical mediu din teritoriu cu privire la factorii de risc profesional și profilaxia bolilor profesionale la lucrătorii medicali;

- a organiza în teritoriu școli de experiență înaintată privind activitatea personalului medical, crearea condițiilor inofensive de muncă și odihnă, profilaxia bolilor profesionale.

Asigurarea IMSP cu specialiști în domeniul patologiilor profesionale are o importanță semnificativă nu numai pentru profilaxia morbidității profesionale a lucrătorilor medicali, dar și a altor categorii de angajați. Actualmente în țara noastră numărul specialiștilor în domeniul patologiilor profesionale este insuficient. Din aceste considerente se impune luarea de măsuri în vederea pregătirii specialiștilor și optimizării asistenței medicale în problema respectivă, acordarea de ajutor consultativ-metodic și practic specialiștilor din teritoriu privind diagnosticarea, tratarea, reabilitarea bolnavilor cu boli profesionale și fortificarea condițiilor inofensive de muncă și odihnă a angajaților.

Cercetările științifice efectuate de Laboratorul medicina muncii confirmă faptul că problema igienei și fiziologiei muncii lucrătorilor medicali rămâne a fi actuală, de aceea în planurile de activitate științifică trebuie de prevăzut cercetări privind condițiile de muncă, factorii de risc profesional și profilaxia morbidității generale și profesionale la lucrătorii medicali.

Considerăm că problema patologiilor profesionale, optimizarea asistenței medico-sanitare nu numai a lucrătorilor medicali, dar și a angajaților din diverse ramuri ale economiei naționale poate, în mare măsură, să fie soluționată prin crearea Serviciului medicina muncii [2, 3, 4].

La indicația Ministerului Sănătății și Protecției Sociale a fost elaborat și emis ordinul MS PS nr.236 din 02.08.05 „Privind profilaxia morbidității prin maladii profesionale a lucrătorilor medicali din Republica Moldova”.

Bibliografie selectivă

1. И.В. Поляков, Н.С. Соколова, *Практическое пособие по медицинской статистике*, Л.: Медицина, 1975, 152 p.

2. V. Iachim, V. Bebîh, V. Băbălău, V. Botnari, *Argumentări în necesitatea fondării medicina muncii în Republica Moldova*, în „Optimizarea supravegherii epidemiologice la nivel de teritoriu rural” (Materialele simpozionului practico-științific), Edineț, 2000, p. 37-41.

3. V. Iachim, V. Bebîh, V. Băbălău, V. Botnari, *Propuneri privind crearea serviciului medicina muncii în Republica Moldova*, în „Sănătatea populației și reformele asistenței medicale în Republica Moldova”, Chișinău, 2000.

4. V. Iachim, V. Bebîh, V. Băbălău, V. Botnari, *Cu privire la necesitatea creării în Republica Moldova a serviciului medicina muncii*, în “Materialele congresului V al igieniștilor, epidemiologilor și microbiologilor din RM”, Chișinău, 26-27 septembrie 2003, vol.1b, Igiena, p. 51-54.

Rezumat

Condițiile și caracterul muncii lucrătorilor medicali necesită o atenție deosebită, deoarece pe parcursul activității profesionale ei sunt expuși acțiunii factorilor nocivi și nefavorabili, care duc la apariția bolilor profesionale. Nivelul maladiilor profesionale la lucrătorii medicali este mai înalt ca la alte categorii de angajați din economia națională. Cauzele principale de declanșare a acestor maladii sunt nerespectarea cerințelor de securitate și a igienei muncii. S-au elaborat recomandări privind profilaxia morbidității profesionale la lucrătorii medicali.

Summary

Conditions and character of work of medical workers demand steadfast attention by way of health protection as they can influence various harmful and adverse factors which quite often lead to development of occupational diseases. A level of professional disease at medical workers above in comparison with other categories working. Principal causes of occurrence of these diseases are non-observance of safety requirements and hygiene of work. Are offered recommendations on preventive maintenance of occupational diseases at medical workers.